

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1928

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 50
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΤΗΡΙΑΝ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ἐκπαιδευτικοί, βαρυστημένοι διανοούμενοι. *Ἴσως ποτὲ δὲ θὰ καθιερωθῆι ἡ πρότιστη αὐτῆ καινοτομία! . . . Ἀλλὰ κ' ἐξ ἄλλου, θὰ εἶναι μιὰ ἀδικαιολόγητη παραίτηση μέσα στὴ ἀναμορφωτικὴ προκινηστικὴ κίνησις, τὸ ἐμπνευσμένο ὄχι μόνον ἀπὸ ζωὴν πρακτικὴν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ καλῶς ἐννοούμενον ἐκπαιδευτικὸ πνεῦμα, ἂν τὸ μαθητῶν τῆς νέας ἑλληνικῆς ἐξικολουθῆσαι νὰ μεταβῆ τὸς καθηγητὰς τῆς ἀρχαίας καὶ νὰ τοῖς ἀπαιτῆ μερῶς ἀπὸ τὸ ὑπερφῶς τῆς ψυχῆς τους!

Γιατί, βέβαια, τὸ προτεινόμενον αὐτὸ μέτρο εἶναι ἀλληλένδετα μετὰ τὰ πρόσωπα, ὅπως καὶ ἕκαστον μέτρο, καὶ τὸ πνεῦμα, καὶ ἕκαστον πνεῦμα ποὺ δὲν θέλει νὰ μείνῃ ἄσπαστον καὶ ἀπλῶς ἱστορικόν. Οἱ καθηγητὰς τῆς νέας ἑλληνικῆς πρέπει νὰ εἶναι ἄνθρωποι ποὺ τὴν ζοῦν, ποὺ τὴν μελετοῦν καὶ ποὺ τὴν γράφουν. Ἄς εἶμαστε πρὸς αὐτοὺς: πρέπει νὰ εἶναι οἱ λόγιοι, οἱ συγγραφεῖς, οἱ ποιηταί, οἱ κριτικοί, οἱ διανοούμενοι. Μιγδὼν αὐτοὶ θὰ μπορέσουν νὰ τὴν ἐμφυσησῶν καὶ νὰ τὴν ἐκφάνουν, ἀπὸ τὰ στενά ὄρια μιᾶς διδασκαλίας, στὸν πλατύτερον ὀρίζοντα μιᾶς γενικῆς ἀγωγῆς, μιᾶς καλλιστηρικῆς ἀνατροφῆς καὶ μιᾶς καθολικῆς στοιχειώδους ἐγκυκλοπαιδείας τῆς λογοτεχνίας. Καὶ μόνον εἶται θὰ δημιουργηθῶν μερικὲς ὄρες πραγματικῆς ἐπικοινωνίας διδασκῶν καὶ μαθητῶν, μερικὲς ὄρες ποὺ τὰ παιδιὰ θ' ἀγαποῦν καὶ θὰ ἐννοοῦν τὸν σκοπὸ τῶν σπουδῶν των, καὶ ποὺ θὰ πληροφοροῦνται ἀκριβῶς γὰρ ὅ,τι συμβαίνει σήμερον καὶ ὄλοσεν, δίδοντας ἀμείψαν καὶ ἐκβολὴ τροφή στὴ διψῶσα τῆς φιλοτιμίας τους ἡλικίας. Γιατί τέτοια βέβαια φανταζόμεσθα τὴν ἀποστολὴν τοῦ μαθήματος καὶ τῶν καθηγητῶν του: ἀποστολὴ συγχρονισμοῦ, ἀποστολὴ ἀκλουστικῆ, ἀποστολὴ μυητικῆ καὶ γενικῶς ὁδηγητικῆς.

*Υπολείπεται τελευταῖον τὸ ζήτημα τῶν τυπικῶν προσόντων. Φυτικῶς, ἐλάχιστοι λόγιοι εἶναι ἐφοδιασμένοι καὶ μ' ἐπίσημο δίπλωμα τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου. . . Ἐξαρθεὶς ὁ Παλαμάς ἔχει μόνον ἓνα πτυχίον. . . νομικῆς! Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα διορθώνεται ἐκ τῶν ὑπέρων. Μποροῦν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ νὰ παρακολουθήσουν συγχρόνως τὰ μαθήματα τοῦ κλάδου των στὸ Πανεπιστήμιον, νὰ δώσουν ἐξετάσεις σ' αὐτά, καὶ νὰ γράψουν πρωτότυπες διατριβὰς. Ἀκόμη καὶ νὰ διορισθῶν ὑστερα ἀπὸ σχετικὸ διαγωνισμὸν καὶ πρακτικὴ δοκιμασία. Ἔτσι καὶ οἱ τύποι — οἱ θηριώδεις θεότητες —, θὰ μείνουν ἐξελισσόμενοι. Φθάνει νὰ πεισθῶμε γὰρ τὴ βιασιμότητα, τὴν ἀνάγκην, τὴν ἀρρησιμότητα τῆς οὐσίας. Τ. Α.

Καὶ πάλιν τὸ μνημεῖον τοῦ Κρυστάλλου.

Φίλε κ. Γε. Ζενόπουλε,

Ἐδιάβασα εἰς προηγουμένον φύλλον περὶ ἐπιχειρῶν ἀποκαλυπτηρίων τῆς προτομῆς τοῦ ποιητοῦ Κ. Κρυστάλλου εἰς τὴν Ἄρταν. Πραγματικῶς ἡ προτομὴ ἐφθασεν ἤδη, ἀλλὰ τὰ ἀποκαλυπτήρια δὲν θὰ γίνωνται, παρὰ τὴν προσεχῆ ἀνοιξιν. Διότι προηγουμένως θὰ κατασκευασθῆ τὸ βάθρον καὶ τὰ θεμέλιά του, τῶν ὁποίων τῶ-

ρα μόλις ἤρξαμεν ἡ ἐργασία. *Ὅταν θὰ ἔχη τελευτήσει αὐτὴ καὶ θὰ τοποθετηθῆ ἡ προτομὴ, θὰ εὐρισκόμεθα ἤδη εἰς τὴν καρδίαν τοῦ χειμῶνος, καὶ ἐπομένως δὲν ἐπιμελήθη κατὰλληλον ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴν ὅπως ἡ τελετὴ τῶν ἀποκαλυπτηρίων γίνῃ κατὰ τὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔλθουν ξένοι διὰ νὰ τιμήσουν τὴν μνήμην τοῦ ἀληθινομνητοῦ ποιητοῦ. Καὶ εἴτι ἀνεβλήθη πλέον ὀριστικῶς διὰ τὴν ἀνοιξιν.

*Ὅσον ἀφορᾷ τὴν τοποθέτησιν τῆς προτομῆς, ἐγὼ, ὡς Νομάρχης Ἄρτης, ἐξέφρασα τὴν γνώμην ὅτι ἡ θέσις ἡ ἤδη ἐκλεγείσα δὲν εἶναι ἡ καταλληλοτέρα, διότι τοποθετεῖται ἔξω ἀπὸ τὴν Ἄρταν καὶ εἰς σημείον παραμέλλον, ἐνθὺν θὰ ἠδύνατο νὰ τοποθετηθῆ εἰς τὴν πλατείαν, ἡ ὁποία εἶναι πλησίον τοῦ περιουρίου βυζαντινοῦ ναοῦ τῆς Παρηγορητίσσης. Ἀλλ' ἡ ἐπιτροπὴ ἀντέταξεν εἰς τὴν γνώμην μου δύο ἐπιχειρήματα: πρῶτον, ἡ πλατεία ἐκεῖνη ἔφερε τὸ ὄνομα ἐνὸς ἄλλου ἐξόχου τέκνου τῆς Ἰακείρου, τοῦ Σκουφᾶ, μέλους τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας καὶ δεύτερον, τὸ ὕψηλον ἐ-εἶνο μέρος εἶναι σχηματισμένον δι' ἐπιχειρηματίους καὶ θὰ ἐχρησιάζοντο θεμέλια ἐκτὸς μέτρον, δηλαδὴ διὰ τὴν πολλῶν χιλιάδων δραχμῶν, τὰς ὁποίας ἡ ἐπιτροπὴ δὲν διαθέτει. Ὁμολογῶ ὅτι τὸ δεύτερον ἐπιχείρημα μὲ ἔπεισε κάπως. Ὅπως δὲποτε ὁ γλυκὺς εἰδωλλιακὸς ποιητὴς καὶ ἀπὸ τὴν θέσιν ὅπου τοποθετεῖται ἡ προτομὴ του, θὰ ἀντικρούσῃ τὰ Ἰουλιεῖα, καὶ τὸ βλέμμα των θὰ ἀπλώνεται ἐπάνω εἰς τὰ βουνὰ τῆς πατρίδος των, τὰ ὁποία μὲ τόσον πάθος καὶ λυρισμόν ἠμνησεν εἰς τὰ ὑπέροχα ποιήματά του.

Ἢ θὰ ἠθέλα νὰ σᾶς στείλω καὶ τὴν φωτογραφίαν τῆς οἰκίας ὅπου ἀπέθανεν ὁ ποιητὴς. Ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν εἶναι δυνατόν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι εἰς μίαν ἀποθήκην τῆς Ἄρτης ὑπάρχει μιὰ ἐπιγραφή λέγουσα ὅτι «Ἐδῶ πέθανε ὁ Κώστας Κρυστάλλου», ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἔχει κάπως διαφορετικὰ. Διότι δὲν ἦτο δυνατόν οἱ εὐγενεῖς Ἄρτινοὶ νὰ ἀφηναιγόντων ποιητῶν των νὰ πεθάνῃ μέσα εἰς μίαν ἀποθήκην ὅπου τοποθετοῦνται συνήθως ἐλατεῖαι! Τί συνέβη λοιπόν; Ἐκεῖ ἄλλοτε, κατὰ τὴν ἐποχὴν ποὺ ὁ Κρυστάλλου, φθισικός, ἦλθε νὰ πεθάνῃ εἰς τὴν ἀγαπημένην του πατρίδα, ὅπου ἔνα μικρὸ σπιτάκι, τὸ ὁποῖον ἐπιλοξένησε τὸν ποιητῆν, ὁ ὁποῖος καὶ ἐξέπνευσεν ἐκεῖ-μέσα. Κάποιος Νομάρχης κατόπιν, βιαστικῶς καὶ μὴ θέλων νὰ ἀκούσῃ τὰς διαμαρτυρίας φιλομούσων Ἄρτινῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου, παρήγγειλε καὶ ἐτοποθέτησε τὴν ἐπιγραφήν αὐτήν, τὴν ὁποίαν ἐπιζῶμεν ὅτι ὁ Λῆμος Ἄρταίων θὰ θελήσῃ νὰ ἀντικαταστήσῃ μετὰ μίαν ἄλλην, ἡ ὁποία νὰ λέγῃ τὸ πραγματικὸν γεγονός: «Ἐδῶ ἐπῆρθε οἰκία, ὅπου ἀπέθανεν ὁ Κ. Κρυστάλλου» ὥστε, ὅταν, κατὰ τὴν ἀνοιξιν, θὰ συγκεντρωθῶν εἰς τὴν Ἄρταν οἱ θαυμασταὶ τοῦ Κρυστάλλου διὰ τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς, νὰ μὴ ἀποδώσουν κατὰ τῶν Ἄρτινῶν μορφήν ἀδικον ἐπὶ ἐγκαταλείψει καὶ περιφρονῆσαι τοῦ ἐξόχου συμπολίτου των.

Ἄρτα, 27 Ὀκτωβρίου 1928

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΥΛΑΣ